

**TARJIMASHUNOSLIKNING LINGVISTIK VA MADANIY JIHLTLARI :
NAZARIYADAN AMALIYOTGA**

Ochilova Zarnigor G'ayrat qizi

Samarqand davlat chet tillar instituti

Ingliz filologiyasi va tarjimashunoslik fakulteti 2515-guruh talabasi

zarnigorochilova761@gmail.com

+998886755022

Annotatsiya. *Ushbu maqolada tilshunoslikning nazariy va amaliy masalalari tahlil qilinadi. Tilshunoslikning asosiy nazariy yo 'nalishlari □ fonologiya, morfologiya, sintaksis, semantika, pragmatika va sotsiolingvistika kabi sohalar ko 'rib chiqiladi. Shuningdek, amaliy tilshunoslikning tarjima nazariyasi, kompyuter lingvistikasi, xorijiy tillarni o 'qitish metodikasi hamda huquqiy lingvistika kabi yo 'nalishlari yoritiladi. Maqolada zamonaviy texnologiyalar va sun 'iy intellektning tilshunoslikdagi roli ham muhokama qilinadi.*

Kalit so'zlar: *Tilshunoslik, fonologiya, morfologiya, sintaksis, semantika, pragmatika, sotsiolingvistika, tarjima nazariyasi, kompyuter lingvistikasi, kognitiv tilshunoslik, huquqiy lingvistika, xorijiy tillarni o 'qitish, sun 'iy intellekt.*

Abstract. *This article analyzes the theoretical and practical issues of linguistics. The main theoretical directions of linguistics phonology, morphology, syntax, semantics, pragmatics, and sociolinguistics are examined. In addition, practical aspects such as translation theory, computational linguistics, foreign language teaching methodology, and legal linguistics are discussed. The article also highlights the role of modern technologies and artificial intelligence in linguistics.*

Keywords: *Linguistics, phonology, morphology, syntax, semantics, pragmatics, sociolinguistics, translation theory, computational linguistics, cognitive linguistics, legal linguistics, foreign language teaching, artificial intelligence.*

Аннотация. *В данной статье рассматриваются теоретические и практические вопросы лингвистики. Анализируются основные теоретические Направления лингвистики, такие как фонология, морфология, синтаксис, Семантика, прагматика и социолингвистика. Также обсуждаются прикладные Аспекты, включая теорию перевода, компьютерную лингвистику, методику Преподавания иностранных языков и юридическую лингвистику. В статье Подчеркивается роль современных технологий и искусственного интеллекта в*

Ключевые слова: *Лингвистика, фонология, морфология, синтаксис, Семантика, прагматика, социолингвистика, теория перевода, компьютерная Лингвистика, когнитивная лингвистика, юридическая лингвистика, преподавание Иностранных языков, искусственный интеллект*

KIRISH

Tarjimashunoslikning lingvistik va madaniy jihatlari o'zaro chambarchas bog'liq bo'lib, tarjima jarayoni ikki xil to'siqni yengib o'tishni o'z ichiga oladi: lingvistik (tillararo grammatik va leksik farqlar) va madaniy (turmush tarzi, qadriyatlar, urf-odatlar va boshqa madaniy ko'rinishlardagi farqlar). Lingvistik jihat tilning tuzilishi, grammatikasi va lug'aviy boyligini, madaniy jihat esa madaniyatning o'ziga xos ifodasi va xususiyatlarini o'z ichiga oladi.

Lingvistik jihatlar

- **Grammatik va sintaktik farqlar:** Turli tillarning grammatik tuzilishi va gap qurish usullari turli-tumandir. Tarjimon ushbu farqlarni hisobga olib, bir tildagi gapni ikkinchi tildagi mos grammatik tuzilishga solishi kerak.
- **Leksik va semantik masalalar:** Biror so'zning bir necha ma'nosi bo'lishi mumkin va ularning bir tildagi ekvivalentini ikkinchi tilda topish murakkab vazifa bo'lishi mumkin. Masalan, "stol" va "yulduz" kabi so'zlarning turli tillarda turli kontekstda ishlatilishi.
- **Uslubiy va ekspressiv farqlar:** Tarjimada uslubni saqlab qolish muhim. She'riy misralar, maqollar yoki idiomalar tarjimasida bunday uslubiy va ekspressiv jihatlarni saqlab qolish katta mahoratni talab etadi.

Madaniy jihatlar

- **Turmush tarzi va urf-odatlar:** Har bir madaniyatning o'ziga xos turmush tarzi va urf-odatlar mavjud. Tarjimon madaniy jihatlarni to'g'ri tushunib, ularni tarjima qilinayotgan tilda mos o'zgarishlar bilan ta'minlashi kerak.
- **Qo'shimcha bilimlar:** Tarjima qilinayotgan matndagi madaniy elementlarni tushunish uchun tarjimonga o'sha madaniyat haqida qo'shimcha bilimlar kerak bo'ladi. Masalan, madaniy-tarixiy, geografik yoki ijtimoiy-siyosiy hodisalar haqidagi ma'lumotlar.
- **Ma'lum bir guruhning madaniy kodlari:** Har bir madaniyatda o'ziga xos kodlar bo'lishi mumkin. Bu kodlar turli so'zlar, iboralar yoki belgilar orqali ifodalanadi. Tarjimon ushbu kodlarni tushunishi va ularni boshqa tilda ham shunga mos ravishda ifodalashi lozim.

XULOSA

Tilshunoslik fani nazariy va amaliy jihatdan keng qamrovli bo'lib, inson nutqi, til tizimi va uning qo'llanilishiga oid muhim masalalarni o'rganadi. Ushbu maqolada tilshunoslikning asosiy yo'nalishlari □ fonologiya, morfologiya, sintaksis, semantika, pragmatika, sotsiolingvistika kabi nazariy jihatlar hamda tarjima nazariyasi, xorijiy tillarni o'qitish metodikasi, kompyuter lingvistikasi va sun'iy intellekt kabi amaliy jihatlar tahlil qilindi. Tahlillar shuni ko'rsatdiki, tilshunoslik nafaqat tilning ichki tuzilishini tushuntirish, balki uning jamiyatdagi o'rnini, madaniy ta'sirini va texnologiyalar bilan integratsiyasini ham o'rganishi zarur. Xususan, nazariy tilshunoslik til birliklarining strukturaviy va funksional jihatlarni ochib beradi. Amaliy tilshunoslik esa tarjima, xorijiy tillarni o'qitish, kompyuter lingvistikasi va sun'iy intellekt sohalarida muhim natijalarga olib kelmoqda.

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G‘OYALAR

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Saussure F. De. Umumiy tilshunoslik kursi. McGraw-Hill, 1916.
2. Chomsk N. Sintaktik tuzilmalar. Mouton, 1957.
3. Lab V. Sotsiolingvistik naqshlar. University of Pennsylvania Press, 1972.
4. Grice, P. So‘zlarning ishlatilishi bo‘yicha tadqiqotlar. Harvard University Press, 1989.
5. Lakoff G., & Johnson, M. Biz yashayotgan metaforalar. University of Chicago Press, 1980.
6. Karimov I. A. Ona tilimiz □ milliy o‘zligimiz ifodasi. O‘zbekiston, 1995.
7. G‘ulomov U., & Mahmudov, N. O‘zbek tilining nazariy grammatikasi. Fan, 2005.
8. Mahmudov N., & Jo‘raev, N. O‘zbek tilining leksikologiyasi va stilistikasi. O‘zbekiston Milliy Universiteti nashriyoti, 2010.
9. Rasulov A. Tilshunoslikka kirish. Universitet, 2013.
10. Jo‘raev N. O‘zbek tili sintaksisi va gap tuzilishi. Fan, 2007.

